

Obowiązuje do 30 kwietnia 2004 r. (Dz.U. 2003 r. Nr 228, poz. 2255)

Dz.U. 1995 Nr 4 poz. 17

**USTAWA
z dnia 1 grudnia 1994 r.**

o zasiłkach rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych

**Rozdział 1
Zasiłki rodzinne**

Art. 1.

1. Zasiłek rodzinny przysługuje uprawnionemu na członka rodziny, na zasadach określonych w ustawie.
2. Za uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, uważa się obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, zgodę na pobyt tolerowany lub status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej albo korzystającego z ochrony czasowej na jej terytorium, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej.

Art. 2.

1. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego, uzyskany w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy, nie przekracza kwoty odpowiadającej 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego dla celów emerytalnych za ten sam rok kalendarzowy, z zastrzeżeniem ust. 4 oraz ust. 8-10.
2. Prawo do zasiłku rodzinnego ustala się na okres dwunastomiesięczny - od dnia 1 czerwca do dnia 31 maja następnego roku kalendarzowego - zwany dalej okresem zasiłkowym, z zastrzeżeniem ust. 2a. W razie zgłoszenia wniosku w trakcie okresu zasiłkowego, prawo do zasiłku rodzinnego ustala się od miesiąca, w którym powstało prawo, do końca okresu zasiłkowego, z zastrzeżeniem art. 28.
- 2a. Okres zasiłkowy trwający od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 31 maja 2003 r. przedłuża się do dnia 30 kwietnia 2004 r.
3. W przypadku utraty stałego źródła dochodu przed terminem ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego, przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie oblicza się z wyłączeniem utraconego źródła dochodu.

Opracowano na podstawie: tj. Dz.U. z 1998 r. Nr 102, poz. 651, Nr 106, poz. 668, Nr 162, poz. 1118, z 1999 r. Nr 60, poz. 636, Nr 110, poz. 1256, z 2000 r. Nr 104, poz. 1104, z 2001 r. Nr 122, poz. 1349, Nr 128, poz. 1405, Nr 154, poz. 1791, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, Nr 181, poz. 1515, z 2003 r. Nr 83, poz. 759, Nr 128, poz. 1176, Nr 135, poz. 1268, Nr 202, poz. 1956, Nr 228, poz. 2255.

4. Zasiłek rodzinny przysługuje w następnym okresie zasiłkowym, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę, o której mowa w ust. 1, jeżeli kwota tego przekroczenia przypadająca na wszystkich członków rodziny nie równoważy kwoty zasiłku, pod warunkiem że zasiłek rodzinny przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym.
5. W przypadku osiągania dochodów z gospodarstwa rolnego, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli na osobę w rodzinie uprawnionego przypada nie więcej niż 2 ha przeliczeniowe.
6. Na użytek ustawy przyjmuje się, że miesięczny dochód z 2 ha przeliczeniowych jest równy kwocie odpowiadającej 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1.
7. Dochody rodzin utrzymujących się z gospodarstwa rolnego oraz innych pozarolniczych źródeł sumuje się.
8. W okresie od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r. zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego, uzyskany w roku 2001, nie przekracza 548 zł.
- 8a. W przypadku osób ubiegających się o zasiłek rodzinny za okres po 31 grudnia 2003 r. zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego uzyskany w 2002 r. nie przekracza 548 zł.
9. W przypadku osób samotnie wychowujących dzieci oraz osób wychowujących dzieci uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego, w okresie od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r., zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego, uzyskany w roku 2001, nie przekracza 612 zł.
- 9a. W przypadku osób samotnie wychowujących dzieci oraz osób wychowujących dzieci uprawnione do zasiłku pielęgnacyjnego, ubiegających się o zasiłek rodzinny za okres po 31 grudnia 2003 r., zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego uzyskany w 2002 r. nie przekracza 612 zł.
10. Na użytek ustawy przyjmuje się, że miesięczny dochód z 2 ha przeliczeniowych za rok 2001 i 2002 jest równy 548 zł.
11. Dochód, o którym mowa w ust. 8, 8a, 9 i 9a, oznacza dochód określony w art. 3 pomniejszony o obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych, składkę z tytułu ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych i chorobowego, określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o kwotę alimentów, świadczonych przez osoby w rodzinie na rzecz innych osób, podzielony przez liczbę osób w rodzinie.

Art. 3.

1. Przy ustalaniu prawa do zasiłku rodzinnego uwzględnia się dochody członków rodziny: uprawnionego, jego małżonka i dzieci, pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.
2. Za dochody, o których mowa w ust. 1, uważa się:
 - 1) dochody podlegające opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, z wyłączeniem kwot świadczonych alimentów ustalonych wyrokiem lub ugodą sądową,

- 2) renty inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, renty kombatanckie i renty osób represjonowanych oraz członków ich rodzin - przyznane na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin,
- 3) dodatki kombatanckie, świadczenia pieniężne przysługujące osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę Niemiecką lub ZSRR, dodatek do emerytur i rent przyznany żołnierzom-górnikom na podstawie przepisów o dodatku i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu, dochody z tytułu emerytur i rent otrzymywanych przez osoby, które utraciły wzrok w wyniku działań wojennych w latach 1939-1945 lub eksplozji pozostałych po tej wojnie niewypałów i niewybuchów, **pkt 11 w ust. 2 w art. 3 skreślony**
- 4) ryczałt energetyczny oraz dodatek kompensacyjny przysługujący kombatanom i innym osobom uprawnionym,
- 5) otrzymywane z zagranicy: renty z tytułu inwalidztwa wojennego, kwoty zaopatrzenia przyznane ofiarom wojny oraz członkom ich rodzin, renty wypadkowe osób, których inwalidztwo powstało w związku z przymusowym pobylem na robotach w III Rzeszy Niemieckiej w latach 1939-1945,
- 6) zasiłki wychowawcze,
- 7) zasiłek stały, zasiłek stały wyrównawczy i gwarantowany zasiłek okresowy,
- 8) zasiłki chorobowe wypłacane na podstawie odrębnych przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz ubezpieczeniu członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin,
- 9) dochody podatnika otrzymane od rządów państw obcych, organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych instytucji finansowych ze środków bezzwrotnej pomocy, w tym ze środków programów ramowych badań, rozwoju technicznego i prezentacji Unii Europejskiej i z programów NATO, przyznanych na podstawie jednostronnej deklaracji lub umów zawartych z tymi państwami, organizacjami lub instytucjami przez Radę Ministrów, właściwego ministra lub agencje rządowe, w tym również w przypadkach, gdy przekazanie tych środków jest dokonywane za pośrednictwem podmiotu upoważnionego do rozdzielania środków bezzwrotnej pomocy, jeżeli podatnik bezpośrednio realizuje cel programu finansowanego z bezzwrotnej pomocy,
- 10) część dochodów osób fizycznych mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a przebywających czasowo za granicą i uzyskujących dochody ze stosunku pracy lub stypendiów, z wyjątkiem wynagrodzenia uzyskiwanego przez członka służby zagranicznej - w wysokości równowartości diety z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju, określonych w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, za każdy dzień, w którym była wykonywana praca lub otrzymywane stypendium, rocznie do wysokości nieprzekraczającej równowartości trzydziestu diet,
- 12) należności pieniężne wypłacone policjantom, żołnierzom, celnikom i pracownikom jednostek wojskowych i jednostek policyjnych użytych poza

granicami państwa w celu udziału w konflikcie zbrojnym lub dla wzmocnienia sił państwa albo państw sojuszniczych, misji pokojowej, akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom, a także należności pieniężne wypłacone żołnierzom, celnikom, policjantom i pracownikom, pełniącym funkcje obserwatorów w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych i sił wielonarodowych,

13) przychody ze stosunku służbowego otrzymane w służbie kandydackiej przez funkcjonariuszy Policji, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej i Państwowej Straży Pożarnej,

14) wynagrodzenie otrzymywane przez członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu użytkowania przez spółdzielnię wniesionych wkładów gruntowych,

15) alimenty otrzymywane na rzecz dzieci na podstawie wyroku lub ugody sądowej,

16) stypendia.

[3. Dochody z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności i współpracy przy prowadzeniu tej działalności przyjmuje się w wysokości nie niższej, niż zadeklarowane przez osoby osiągające te dochody kwoty stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a jeżeli z tytułu tej działalności lub współpracy nie istnieje obowiązek ubezpieczenia społecznego - kwoty nie niższe od najniższej podstawy wymiaru składek obowiązujących osoby ubezpieczone.]

3a. W przypadku ustalania prawa do zasiłku rodzinnego na podstawie dochodu uzyskanego w roku kalendarzowym 2001 albo 2002 do dochodu tego wlicza się otrzymywaną rentę socjalną przyznaną na podstawie przepisów o pomocy społecznej.

ust. 3 w art. 3 traci moc z dn. 31.12.2001 r. - wyrok TK (Dz.U. 2001 r. Nr 122, poz. 1349)

4. Przeciętny miesięczny dochód rodziny ustala się dzieląc łączną kwotę dochodów uzyskanych przez członków rodziny, o których mowa w ust. 1, w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy przez liczbę dwanaście.

Art. 4.

1. Przeciętny miesięczny dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie ustala się dzieląc łączną kwotę przeciętnego miesięcznego dochodu rodziny przez liczbę członków rodziny: uprawnionego, jego małżonka i dzieci, pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

2. Przez osobę samotnie wychowującą dziecko rozumie się osobę stanu wolnego: pannę, kawalera, rozwiedzioną, rozwiedzionego, wdowę lub wdowca.

3. Przez dzieci, o których mowa w ust. 1, rozumie się:

- 1) dzieci własne uprawnionego, dzieci jego małżonka i dzieci przysposobione,
- 2) wnuki, rodzeństwo, inne dzieci - których opiekunem prawnym został ustanowiony uprawniony lub jego małżonek,
- 3) dzieci przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej.

4. Do rodziny pozostającej we wspólnym gospodarstwie domowym zalicza się także:

- 1) małżonka przebywającego w domu pomocy społecznej, jeżeli za jego pobyt rodzina ponosi odpłatność,

- 2) dzieci, o których mowa w ust. 3, przebywające:
 - a) w internacie szkolnym, domu studenckim lub na stacji,
 - b) w domu pomocy społecznej, w domu dziecka lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, jeżeli za ich pobyt rodzina ponosi odpowiedzialność,
- 3) małżonka oraz dzieci, o których mowa w ust. 3, nie zamieszkujących wspólnie z uprawnionym, na których ustala się prawo do zasiłku rodzinnego.

Art. 5.

1. W przypadku zwiększenia się liczby członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, na wniosek uprawnionego, przeciętny miesięczny dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie ustala się ponownie. Prawo do zasiłku ustala się od miesiąca, w którym powstało prawo, do końca okresu zasiłkowego, z zastrzeżeniem art. 28.
2. W przypadku zmniejszenia się liczby członków rodziny pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym, przeciętny miesięczny dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie ustala się ponownie. Prawo do zasiłku ustala się od miesiąca następującego po miesiącu, w którym wystąpiła ta okoliczność.
3. O zmniejszeniu się liczby członków rodziny uprawniony powinien niezwłocznie powiadomić organ wypłacający zasiłek.

Art. 6.

1. W razie utraty źródła dochodu, o którym mowa w art. 3 ust. 2, przez uprawnionego lub członka jego rodziny, pozostającego we wspólnym gospodarstwie domowym, prawo do zasiłku, na wniosek uprawnionego, ustala się ponownie na podstawie przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na osobę w rodzinie, z wyłączeniem utraconego źródła dochodu. Prawo do zasiłku ustala się od miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiła utrata źródła dochodu, z zastrzeżeniem art. 28. Przepisy art. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.
2. W razie uzyskania nowego źródła dochodu, o którym mowa w art. 3 ust. 2, przez uprawnionego lub członka jego rodziny, pozostającego we wspólnym gospodarstwie domowym, prawo do zasiłku rodzinnego ustala się ponownie od miesiąca następującego po upływie pełnego miesiąca kalendarzowego od uzyskania dochodu z tego źródła. Prawo to ustala się na podstawie przeciętnego miesięcznego dochodu przypadającego na osobę w rodzinie, z okresu, o którym mowa w art. 2 ust. 1, z doliczeniem dochodu na osobę w rodzinie z nowego źródła z miesiąca kalendarzowego, w którym został uzyskany.
3. O uzyskaniu nowego źródła dochodu, o którym mowa w art. 3 ust. 2, uprawniony powinien niezwłocznie powiadomić organ wypłacający zasiłek.

Art. 7.

Zasiłek rodzinny przysługuje na dzieci, o których mowa w art. 4 ust. 3.

Art. 8.

1. Zasiłek rodzinny na dziecko przysługuje do ukończenia 16 roku życia, a jeżeli kształci się w szkole - do czasu ukończenia nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia 20 lat; jeżeli ukończenie 20 lat przypada na ostatni lub przedostatni rok nauki w szkole, zasiłek rodzinny przysługuje odpowiednio do zakończenia bieżącego lub następnego roku szkolnego.
2. W przypadku przerwy w nauce spowodowanej chorobą dziecka będącego nadal uczniem lub studentem, zasiłek rodzinny wypłaca się przez okres tej przerwy, z uwzględnieniem ust. 1.

Art. 9.

1. Zasiłek rodzinny przysługuje na małżonka, jeżeli spełnia jeden z następujących warunków:
 - 1) sprawuje opiekę nad dzieckiem, któremu przysługuje zasiłek pielęgnacyjny,
 - 2) ukończyła 60 lat kobieta lub ukończył 65 lat mężczyzna,
 - 3) jest niepełnosprawny w stopniu znacznym lub umiarkowanym.
2. Zasiłek rodzinny przysługuje na osobę wymienioną w art. 4 ust. 3 bez względu na wiek, gdy jest ona niepełnosprawna w stopniu znacznym, jak również w przypadku gdy jest niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego na dziecko.

Art. 10.

Zasiłek rodzinny nie przysługuje na dziecko:

- 1) pozostające w związku małżeńskim, chyba że związek małżeński został zawarty między osobami kształcącymi się w szkole,
- 2) przebywające w domu pomocy społecznej, w domu dziecka lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, jeżeli za jego pobyt rodzina nie ponosi odpłatności,
- 3) kształcące się w szkole wojskowej lub innej szkole zapewniającej nieodpłatnie pełne utrzymanie (wyżywienie, zakwaterowanie, umundurowanie),
- 4) przebywające w zakładzie karnym lub poprawczym.

Art. 11.

1. Zasiłek rodzinny nie przysługuje na małżonka:
 - 1) przebywającego w domu pomocy społecznej, jeżeli za jego pobyt rodzina nie ponosi odpłatności,
 - 2) przebywającego w zakładzie karnym,
 - 3) osiągającego miesięcznie dochody brutto w kwocie równej lub wyższej od najniższego świadczenia rentowego w systemie pracowniczym.
2. Zasiłek rodzinny nie przysługuje małżonkom wzajemnie na siebie.

Art. 12.

1. Zasiłek rodzinny nie przysługuje na członków rodziny zamieszkujących poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub przebywających poza terytorium Polski dłużej niż 3 miesiące, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.
2. Ograniczenia, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do studentów uczących się za granicą oraz członków rodziny przebywających czasowo na leczeniu za granicą.

Art. 13.

1. Zasiłek rodzinny przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 2, w wysokości:
 - 1) 41,20 złotych miesięcznie na małżonka oraz na pierwsze i drugie dziecko,
 - 2) 51,00 złotych miesięcznie na trzecie dziecko,
 - 3) 63,70 złotych na każde kolejne dziecko.
- 1a. Osobie samotnie wychowującej dziecko zasiłek rodzinny na to dziecko przysługuje w podwójnej wysokości, o ile dziecku przysługuje zasiłek pielęgnacyjny.
2. W przypadkach przekroczenia dochodu na osobę w rodzinie, o którym mowa w art. 2 ust. 4, kwotę zasiłku rodzinnego na każdą osobę pomniejsza się o kwotę tego przekroczenia. Kwotę zasiłku rodzinnego przypadającą do wypłaty zaokrągla się do 10 groszy w górę.
3. Stawka zasiłku rodzinnego podlega waloryzacji w terminie od dnia 1 czerwca każdego roku kalendarzowego o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjęty w ustawie budżetowej na dany rok kalendarzowy, z uwzględnieniem ust. 4-8a.
4. Stawka zasiłku rodzinnego podlega zaokrągleniu do 10 groszy w górę.
5. Jeżeli faktyczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym roku kalendarzowym różnił się od przyjętego w ustawie budżetowej, wskaźnik kolejnej waloryzacji podlega weryfikacji w sposób określony w ust. 6.
6. Weryfikacja wskaźnika kolejnej waloryzacji, o której mowa w ust. 3, polega na pomnożeniu tego wskaźnika przez wskaźnik weryfikacyjny, o którym mowa w ust. 7.
7. Wskaźnik weryfikacyjny stanowi iloraz faktycznego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w danym roku kalendarzowym podzielonego przez wskaźnik wzrostu przyjęty na ten rok kalendarzowy w ustawie budżetowej, wyrażony w procentach z zaokrągleniem do setnych części procentu.
8. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” wskaźnik waloryzacji oraz stawkę zasiłku rodzinnego.
- 8a. W 2003 r. i 2004 r. kwoty zasiłków, o których mowa w ust. 1, nie podlegają waloryzacji.
9. Zasiłek rodzinny, który uprawnionym wypłacają ośrodki pomocy społecznej, w szczególnych przypadkach może być realizowany w postaci rzeczowej.

Rozdział 2

Zasiłki pielęgnacyjne

Art. 14.

1. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje uprawnionemu na zasadach określonych w ustawie. **ust. 4 i 5 w art. 14
skreślone**
2. Za uprawnionego, o którym mowa w ust. 1, uważa się obywatela polskiego zamieszkałego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się, zgodę na pobyt tolerowany lub status uchodźcy nadany w Rzeczypospolitej Polskiej albo korzystającego z ochrony czasowej na jej terytorium.
3. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:
 - 1) dziecku w wieku do lat 16 w przypadku uznania dziecka za niepełnosprawne,
 - 2) osobie w wieku powyżej lat 16, jeżeli jest niepełnosprawna w stopniu znacznym, jak również w przypadku gdy jest niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku uprawniającym do zasiłku rodzinnego na dziecko,
 - 3) osobie, która ukończyła 75 lat życia.

Art. 14a.

1. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w domu pomocy społecznej, w zakładzie opiekuńczo-leczniczym lub w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym, w domu dziecka lub innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, z wyjątkiem osób, za których pobyt rodzina ponosi odpłatność.
2. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje za miesiące, w których osoba uprawniona do zasiłku nie przebywała w placówce, o której mowa w ust. 1, co najmniej przez dwa tygodnie.
3. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie przebywającej w zakładzie karnym lub poprawczym.

Art. 15.

1. Zasiłek pielęgnacyjny wynosi 10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w kwartale kalendarzowym, poprzedzającym termin ostatniej w 1995 r. waloryzacji emerytur i rent, z uwzględnieniem ust. 2.
2. Kwota zasiłku ulega podwyższeniu przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent - od miesiąca, w którym jest przeprowadzana waloryzacja.
3. Kwotę zasiłku pielęgnacyjnego ogłasza Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Rozdział 2a

Zasiłki wychowawcze

Art. 15a.

1. Zasiłek wychowawczy przysługuje uprawnionemu do urlopu wychowawczego. Zasady udzielania urlopów wychowawczych określają odrębne przepisy.
2. Zasiłek wychowawczy przysługuje:
 - 1) do ukończenia urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres 24 miesięcy kalendarzowych, z zastrzeżeniem pkt 2 i 3,
 - 2) do ukończenia urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli uprawniony sprawuje osobistą opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu albo samotnie wychowuje dziecko; przepis art. 4 ust. 2 stosuje się odpowiednio,
 - 3) do ukończenia urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres 72 miesięcy kalendarzowych, jeżeli uprawniony sprawuje osobistą opiekę nad dzieckiem, które z powodu stanu zdrowia, a w szczególności przewlekłej choroby, kalectwa lub opóźnienia w rozwoju umysłowym wymaga osobistej opieki uprawnionego. W takim przypadku warunkiem udzielenia uprawnionemu urlopu wychowawczego jest przedstawienie orzeczenia lekarskiego o stanie zdrowia dziecka uzasadniającym udzielenie tego urlopu.
3. Prawo do zasiłku wychowawczego ustala się na okres do dnia 31 maja, a jeżeli zasiłek wypłacany jest dłużej - na kolejne okresy roczne od dnia 1 czerwca do 31 maja kolejnego roku kalendarzowego, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Okres, na który ustala się prawo do zasiłku wychowawczego, przypadający od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 31 maja 2003 r. przedłuża się do dnia 30 kwietnia 2004 r.

Art. 15b.

1. Zasiłek wychowawczy przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego nie przekracza kwoty stanowiącej 25% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1, z zastrzeżeniem ust. 4 i 4a.
2. Przy ustalaniu dochodu, o którym mowa w ust. 1, uwzględnia się przeciętny miesięczny dochód rodziny osiągnięty w poprzednim roku kalendarzowym, ustalony według zasad określonych w art. 2 ust. 3 oraz w art. 3 i 4, z wyłączeniem dochodów osiągniętych przez uprawnionego przed uzyskaniem prawa do zasiłku; wyłączenie to nie dotyczy emerytury lub renty. W przypadku osiągnięcia dochodów z gospodarstwa rolnego, zasiłek wychowawczy przysługuje, jeżeli na osobę w rodzinie przypada nie więcej niż 1 ha przeliczeniowy. Przepisy art. 5 i 6 stosuje się odpowiednio.
3. Zasiłek wychowawczy przysługuje, chociaż dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę, o której mowa w ust. 1, jeżeli łączna kwota tego przekroczenia, przypadająca na wszystkich członków rodziny, nie równoważy kwoty zasiłku, pod warunkiem że zasiłek wychowawczy przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym.

4. W okresie od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 30 kwietnia 2004 r. zasiłek wychowawczy przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego, uzyskany w roku 2001, nie przekracza 548 zł.
- 4a. W przypadku osób ubiegających się o zasiłek wychowawczy za okres po 31 grudnia 2003 r. zasiłek wychowawczy przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie uprawnionego uzyskany w 2002 r. nie przekracza 548 zł.
5. Dochód, o którym mowa w ust. 4 i 4a, oznacza dochód określony w art. 3 pomniejszony o obciążenie podatkiem dochodowym od osób fizycznych, składkę z tytułu ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych i chorobowego, określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o kwotę alimentów, świadczonych przez osoby w rodzinie na rzecz innych osób, podzielony przez liczbę osób w rodzinie.

Art. 15c.

1. Zasiłek wychowawczy przysługuje w wysokości 308,80 zł miesięcznie.
2. Osobie uprawnionej, samotnie wychowującej dziecko, zasiłek wychowawczy przysługuje w kwocie 491,00 zł miesięcznie.
- 2a. Osobie wychowującej trzecie i każde następne dziecko zasiłek wychowawczy przysługuje w kwocie 491,00 zł miesięcznie.
3. W przypadku przekroczenia dochodu na osobę w rodzinie, o którym mowa w art. 15b ust. 3, zasiłek wychowawczy wypłaca się w wysokości pomniejszonej o kwotę tego przekroczenia przypadającą na jedną osobę.
4. Przy ustalaniu wysokości zasiłku wychowawczego stosuje się odpowiednio przepis art. 13 ust. 3-8a.
5. Zasiłek wychowawczy przysługujący za niepełne miesiące kalendarzowe wypłaca się w wysokości 1/30 zasiłku miesięcznego za każdy dzień. Kwotę zasiłku wychowawczego przypadającą do wypłaty zaokrągla się według zasad określonych w art. 13 ust. 4.

Art. 15d.

1. Zasiłek wychowawczy nie przysługuje:
 - 1) w razie korzystania z urlopu wychowawczego krótszego niż 3 miesiące,
 - 2) jeżeli dochód na osobę w rodzinie jest wyższy od kwoty stanowiącej 25% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1, z zastrzeżeniem art. 15c ust. 3,
 - 3) w razie umieszczenia dziecka w żłobku lub w przedszkolu, w zakładzie specjalnym, w domu dziecka lub w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej, a także w innych przypadkach zaprzestania sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, z wyjątkiem czasowego pobytu matki lub dziecka, w okresie do 6 miesięcy, w szpitalu lub w sanatorium,
 - 4) w razie podjęcia w okresie urlopu wychowawczego pracy w ramach stosunku pracy lub na innej podstawie albo działalności zarobkowej, a także w razie pobierania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, jeżeli łączny

dochód z tych tytułów przekracza miesięcznie kwotę stanowiącą 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim roku kalendarzowym.

2. Uprawniony pobierający zasiłek wychowawczy jest obowiązany zawiadomić płatnika zasiłku wychowawczego o okolicznościach, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach przyznawania i wypłacania zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych

Art. 16.

1. Ustalenie uprawnień do zasiłku rodzinnego i pielęgnacyjnego oraz ich wypłata następuje na wniosek uprawnionego, jego przedstawiciela ustawowego lub innej osoby uprawnionej do jego reprezentowania.
2. Do zgłoszenia wniosku uprawnione są również inne osoby, a w tym: pracownicy socjalni oraz przedstawiciele organizacji społecznych, jeżeli uprawniony nie ma możliwości zgłoszenia takiego wniosku lub zgłoszenie wniosku zaniebduje.
- 2a. Ustalenie uprawnień do zasiłku wychowawczego i jego wysokości na każdy okres roczny, a także wypłata zasiłku następuje na wniosek uprawnionego.

Art. 17.

1. Uprawnienia do zasiłku rodzinnego i wychowawczego ustala się na podstawie:
 - 1) zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o dochodach uzyskanych w ostatnim roku podatkowym, podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych na zasadach ogólnych:
 - a) osoby ubiegaj¹cej się o zasi³ek,
 - b) cz³onków rodziny osoby wymienionej w lit. a),
 - 2) innych zaświadczeń i dowodów niezbędnych do ustalenia prawa do zasiłku.
- 1a. Jeżeli osoby wymienione w ust. 1 pkt 1 prowadzą działalność gospodarczą opodatkowaną na zasadach określonych w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, dochody z tej działalności przyjmuje się w kwocie zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe obowiązującej na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych. Dochody te nie wymagają potwierdzenia zaświadczeniem, o którym mowa w ust. 1.
2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzory wniosku o ustalenie uprawnień do zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego i wychowawczego oraz inne dowody niezbędne do ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego i wychowawczego, o których mowa w ust. 1 pkt 2.

Art. 18.

Uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego ustala się na podstawie jednego z następujących dokumentów:

- 1) orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez zespół orzekający o stopniu niepełnosprawności,
- 2) dokumentu stwierdzającego wiek - dla osób, o których mowa w art. 14 ust. 3 pkt 3.

Art. 19.

1. Niepełnosprawność, o której mowa w ustawie, ustala się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o zatrudnieniu i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:
 - 1) niepełnosprawności w stopniu znacznym - należy przez to rozumieć również całkowitą niezdolność do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, orzeczoną na podstawie przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, lub stałą albo długotrwałą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym i do samodzielnej egzystencji, orzeczoną na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników, w celu uzyskania świadczeń określonych w tych przepisach,
 - 2) niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym - należy przez to rozumieć również całkowitą niezdolność do pracy orzeczoną na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 20.

1. Uprawnienia do zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych ustalają oraz zasiłki te wypłacają:
 - 1) pracodawcy zatrudniający co najmniej 5 pracowników - swoim pracownikom w czasie trwania ich zatrudnienia, a po rozwiązaniu stosunku pracy - za miesiące kalendarzowe, w których pracodawca wypłacił zasiłek z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
 - 2) właściwe jednostki organizacyjne podległe ministrowi właściwemu do spraw obrony narodowej, ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, odpowiednio Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Agencji Wywiadu oraz ministrowi właściwemu do spraw sprawiedliwości - żołnierzom lub funkcjonariuszom tych służb,
 - 3) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - osobom podlegającym ubezpieczeniu społecznemu rolników,
 - 4) jednostki, które zawarły umowę agencyjną lub umowę zlecenia - osobom ubezpieczonym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia,
 - 5) rolnicze spółdzielnie produkcyjne - swoim członkom,
 - 7) powiatowe urzędy pracy - bezrobotnym oraz osobom pobierającym zasiłki przedemerytalne i świadczenia przedemerytalne,
 - 8) oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - ubezpieczonym innym niż wymienieni w pkt 1 i 3-7,
 - 9) właściwe organy rentowe - osobom, którym wypłacają świadczenia emerytalno-rentowe lub rentę socjalną,

**pkt 6 w ust. 1 w art.
20 skreślony**

- 9a) właściwe powiatowe jednostki organizacyjne - działające na podstawie odrębnych przepisów, powiatowe centra pomocy rodzinie - bezdomnym, którym jednostki te udzielają pomocy.
- 10) właściwe jednostki organizacyjne gminy - ośrodki pomocy społecznej - w pozostałych przypadkach.
2. Jednostki organizacyjne gminy, o których mowa w ust. 1 pkt 10, ustalają uprawnienia do zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz zasiłki te realizują, z zastrzeżeniem przepisu art. 13 ust. 9, w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej na podstawie art. 8 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43, Nr 106, poz. 679, Nr 107, poz. 686, Nr 113, poz. 734 i Nr 123, poz. 775).
- 2a. Zasady, określone w ust. 2, stosuje się odpowiednio do jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1 pkt 7 i 9a.
3. Ustalenie uprawnień do zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 3, 8, 9, 9a i 10, następuje w formie decyzji.

Art. 20a.

Zasiłek wychowawczy wypłaca pracodawca, który udzielił uprawnionemu urlopu wychowawczego, a jeżeli pracodawca nie jest zobowiązany do wypłacania zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa - właściwa terenowo jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 21.

Pracodawcy, właściwe jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, odpowiednio Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Agencji Wywiadu, Ministrowi Sprawiedliwości, jednostki, które zawarły umowę agencyjną lub umowę zlecenia, rolnicze spółdzielnie produkcyjne, zespoły adwokackie, właściwe organy finansowe oraz urzędy administracji rządowej i samorządowej są obowiązane wydawać zaświadczenia potrzebne do ustalenia uprawnień do zasiłku rodzinnego i pielęgnacyjnego. Zaświadczenia takie są wolne od opłat.

Art. 22.

Uprawniony pobierający zasiłek rodzinny, pielęgnacyjny lub wychowawczy jest obowiązany zawiadamiać o wszelkich zmianach mających wpływ na uprawnienia do zasiłków rodzinnego, pielęgnacyjnego lub wychowawczego oraz na żądanie wypłacającego zasiłek przedstawić dowody, o których mowa w art. 17 ust. 1 i w art. 18.

Art. 23.

Wypłacone przez pracodawców, jednostki, które zawarły umowę agencyjną lub umowę zlecenia, rolnicze spółdzielnie produkcyjne, zespoły adwokackie i powiatowe urzędy pracy zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze zalicza się na poczet należnych składek na ubezpieczenie społeczne, z wyjątkiem zasiłków, których wypłata uznana została za bezpodstawną na podstawie decyzji oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 24.

1. Uprawniony, któremu zasiłek rodzinny, pielęgnacyjny lub wychowawczy wypłaca pracodawca, jednostka, która zawarła umowę agencyjną lub umowę zlecenia, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, zespół adwokacki lub powiatowy urząd pracy, może wystąpić z wnioskiem do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do tych zasiłków i o wydanie decyzji.
2. Z wnioskiem o ustalenie uprawnień do zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego, oraz wychowawczego przysługującego uprawnionemu i o wydanie decyzji może wystąpić do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych także pracodawca, jednostka, która zawarła umowę agencyjną lub umowę zlecenia, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, zespół adwokacki lub powiatowy urząd pracy.
3. Decyzje, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje odpowiednio oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, właściwy ze względu na miejsce zatrudnienia uprawnionego lub miejsce jego zamieszkania.

Art. 24a.

1. Kontrola prawidłowości wypłacania zasiłków rodzinnych i wychowawczych należy do organu uprawnionego do wydania decyzji w sprawach zasiłków.
2. W razie powzięcia wątpliwości przez organ uprawniony do wydania decyzji może on wezwać osobę, której przyznano zasiłek, do złożenia dodatkowych wyjaśnień lub udokumentowania dochodów.

Art. 25.

1. Od decyzji oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz innego właściwego organu rentowego przysługuje odwołanie w terminie i na zasadach przewidzianych dla świadczeń z ubezpieczenia społecznego, określonych w odrębnych przepisach.
2. Odwołanie od decyzji jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej, Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji, odpowiednio Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefowi Agencji Wywiadu, Ministrowi Sprawiedliwości oraz od decyzji ośrodków pomocy społecznej następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 26.

1. Uprawniony, który pobierał nienależnie zasiłek rodzinny lub pielęgnacyjny, jest obowiązany do jego zwrotu.
2. Za kwoty nienależnie pobranych zasiłków w rozumieniu ust. 1 uważa się:
 - 1) kwoty zasiłku wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do zasiłku albo wstrzymanie jego wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca zasiłek była pouczone o braku prawa do jego pobierania,

- 2) kwoty zasiłku przyznanego lub wypłaconego na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą zasiłek.
3. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych za okres dłuższy niż 3 miesiące, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do zasiłków albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to zasiłki rodzinne lub pielęgnacyjne były nadal wypłacane, w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, licząc od miesiąca stwierdzenia nienależnej wypłaty.
4. Roszczenia z tytułu nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej należność.
5. Bieg przedawnienia przerywa odroczenie terminu płatności, rozłożenie spłaty należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia należności, jeżeli o czynności tej dłużnik został zawiadomiony. Nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych nie można jednak dochodzić, jeżeli od terminu ich pobrania upłynęło 10 lat.
6. Kwoty nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych, ustalone prawomocną decyzją wydaną zgodnie z przepisami art. 20 ust. 3 i art. 24, podlegają potrąceniu z wypłacanych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych, a jeżeli prawo do pobierania zasiłków nie istnieje, podlegają:
 - 1) potrąceniu przez organ rentowy z wypłacanych emerytur i rent, jeżeli organ ten wypłacał je wraz z emeryturą lub rentą,
 - 2) ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji - w pozostałych przypadkach.
7. Kwoty zasiłków, o których mowa w ust. 2 pkt 2, podlegają zwrotowi wraz z odsetkami w wysokości ustawowej, określonej przepisami prawa cywilnego.
8. Zobowiązanie z tytułu nienależnie pobranych zasiłków rodzinnych lub pielęgnacyjnych wygasa przez ich zwrot jednostce wypłacającej, o której mowa w art. 20 ust. 1, przedawnienie lub umorzenie.

Art. 26a.

Przepisy art. 26 ust. 1-5, ust. 6 pkt 2 oraz ust. 7 i 8 stosuje się odpowiednio do zasiłku wychowawczego.

Art. 27.

1. Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze za dany miesiąc kalendarzowy wypłaca się najpóźniej do 15 dnia następnego miesiąca, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
2. W przypadku nabycia prawa do zasiłków po raz pierwszy lub ponownego ustalenia uprawnień, zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze wypłaca się nie później niż w terminie wypłaty zasiłków należnych za miesiąc następujący po miesiącu, w którym przedstawione zostały dowody niezbędne do wypłaty tych zasiłków.

3. Zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne przy emeryturach i rentach wypłaca się w terminach przyjętych dla wypłaty emerytury lub renty.

Art. 28.

1. Zasiłek rodzinny, pielęgnacyjny i wychowawczy wypłaca się poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do zasiłku, jednak za okres nie dłuższy niż jeden miesiąc wstecz od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.
2. Jeżeli odmowa wypłaty zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego lub wychowawczego lub ustalenie wysokości tego zasiłku były następstwem błędu wypłacającego - wypłata zasiłku może nastąpić najdalej za 3 lata wstecz, licząc od dnia zgłoszenia wniosku o sprostowanie błędu lub dnia wydania decyzji z urzędu prostującej błąd.

Art. 29.

1. Na jednego członka rodziny wypłaca się tylko jeden zasiłek rodzinny.
2. W przypadku zbiegu prawa rodziców lub opiekunów do zasiłku rodzinnego, zasiłek wypłaca się temu z rodziców lub opiekunów, który zażąda wypłaty zasiłku, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Jeżeli dziecko nie pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z obojgiem rodziców, zasiłek rodzinny wypłaca się temu z rodziców, z którym dziecko przebywa.
4. W razie zbiegu prawa do zasiłku rodzinnego z prawem do walutowego dodatku rodzinnego, przysługującego pracownikom polskich placówek dyplomatycznych i urzędów konsularnych, wypłaca się świadczenie wybrane przez zainteresowanego.

Art. 30.

1. Uprawnionemu wypłaca się tylko jeden zasiłek pielęgnacyjny.
2. W przypadku zbiegu prawa do zasiłku pielęgnacyjnego z prawem do dodatku pielęgnacyjnego do emerytury lub renty wypłaca się dodatek pielęgnacyjny, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Dodatek pielęgnacyjny wypłaca się od miesiąca, od którego przyznano emeryturę lub rentę, bądź od miesiąca następnego po zaprzestaniu wypłaty zasiłku pielęgnacyjnego.

Art. 30a.

1. Uprawnionemu wypłaca się tylko jeden zasiłek wychowawczy.
2. W okresie równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów dziecka zasiłek wychowawczy wypłaca się tylko jednemu z nich.

Art. 31.

W przypadku śmierci uprawnionego przed podjęciem należnego mu zasiłku rodzinnego, pielęgnacyjnego lub wychowawczego wypłaca się go małżonkowi uprawnionego lub dzieciom, z którymi prowadził wspólne gospodarstwo domowe.

Art. 32.

1. Pracodawca lub powiatowy urząd pracy, który wypłaca zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne, jest obowiązany:
 - 1) prowadzić dokumentację dotyczącą wypłat zasiłków,
 - 2) zwracać się do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do zasiłku w przypadkach wątpliwych,
 - 3) okazywać lub przedstawiać do wglądu wszystkie dokumenty dotyczące wypłaty zasiłków - organom kontrolnym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz innym organom uprawnionym do kontroli oraz udzielać w tych sprawach niezbędnych wyjaśnień i informacji,
 - 4) podejmować lub wstrzymywać wypłatę zasiłku na polecenie oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
2. Ośrodek Pomocy Społecznej, powiatowe centrum pomocy rodzinie, oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz inne organy rentowe obowiązane są prowadzić dokumentację dotyczącą wypłat zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych.
3. Obowiązki określone w ust. 1 dotyczą odpowiednio pracodawców wypłacających zasiłki wychowawcze.

Art. 33.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych kontroluje prawidłowość wypłat:

- 1) zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych przez pracodawców i powiatowe urzędy pracy,
- 2) zasiłków wychowawczych przez pracodawców.

Art. 33a.

Osobom indywidualnie opłacającym składki na ubezpieczenie społeczne zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne mogą być, na ich wniosek, wypłacane przez pomniejszenie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne o kwoty przysługujących zasiłków.

Art. 34.

Minister Pracy i Polityki Socjalnej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb wypłaty zasiłków rodzinnych, pielęgnacyjnych i wychowawczych.

Rozdział 4

Finansowanie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych

Art. 35.

1. Zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze są finansowane z budżetu państwa.
2. Minister Finansów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady finansowania wydatków na zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne.

Rozdział 5

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 58.

Traci moc dekret z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu rodzinnym (Dz.U. Nr 66, poz. 414, z 1950 r. Nr 20, poz. 170 i Nr 36, poz. 333 oraz z 1989 r. Nr 35, poz. 192).

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

art. 36-57 pominięte

Art. 61.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 marca 1995 r., z tym że przepisy art. 13 ust. 3-8 wchodzi w życie z dniem 1 marca 1996 r.

**art. 59 wygasł
art. 60 pominięty**